

הולך בצליעה, אך שוקיו הרקים נעו תחתיו בקלילות. הסיר את מפתחו והרחיק מן האש, אסף את כל כליו, אשר בהם עמל, והניחם בתיבת כסף. נטל ספוג וימחה זיעת אפיו וינגב את ידיו השתיים, צווארו האיתן וחזהו השעיר; (420-416) עשה כותנת לקח את שרביטו העבה ויצא בעד הדלת בצליעה; והנה שפחות עשויות זהב חשו לסייע לארזנו, ונדמו הן לנערות חיות. כינה להן בנפשן, קול לדבר וכוח, ומן האלים בני-האלמות תלמדנה ותרענה מלאכותיהן. (425-421) מיהרו תחתיו ועמלו לתמוך בארון; והוא מרדה היה ויקרב אל תטיס, וישב בכיסאו הבהק. אחז את ידה בחזקה, אמר דבריו וקרא: "מדוע, הו תטיס ארוכת-השמלה, באת לביתנו, את הנכבדת, היקרה? הן לפנים כלל לא נהגת לבקוני. (430-426) ספריינא את אשר על לבך. הן לבי מצווני להגשים משאלתך, אם אך אוכל אותה להגשים ותוחלת תהא בה."

אז ענתה לו תטיס ודמעות ניגרות מעיניה: "הפיסטוס, כלום ישנה עוד אלה מכל אלות האולימפוס, שסבלה בנפשה ייסורי כאב כה רבים (435-431) כמידת ייסורי? הן זאוס בן-קרנוס הכבדו צערי מכולן. אותי לקח מיתר בנות-הים והפקדיני בידי בן-תמותה, פלאוס בן-יאקוס. במיטתו שכבתי ורבות סבלתי על-כורחי. שוכב הוא בהיכלותיו, קמל בוקנה כאובה, אך עוברי נמנו כעת אסונות אחרים. (440-436) הן נתן לי זאוס ואלד בן ואגלוה, המובחר בניבורים; כנטע רך צמח הוא, ואני טיפחתי כטפח עץ רענן בחלקת שדה פורייה. אז שלחתי בספינות קמורות-החרטום אל איליוס להילחם בטרואנים; אך לא אקבל עוד את פניו (441-445) בשוכו הכיתה, אל היכל פלאוס. והנה אף בחייו, כל עוד רואה הוא את אור השמש, ידע צער ומאוב, ובבואי אליו לא אוכל להושיט לו מזור. נערה בחרו עבורו בני-האכיים ונתנוה לו כתשורה; אך אותה גזל מידי המושל אגממנון. (450-446) התעצב בעבורה ותרעב נפשו; והנה דחקו הטרואנים את האכיים אל ירכו

הייתה. לא הניחו להם מפלט ומוצא. באו זקני הארגאים אליו ובידו וטו מבניו מתנות רבות ומשובחות; סירב הוא אז להדוף את הנהי שליהם, (455-451) אך הלביש את פטרוקלוס בכלי-נשקו וזר ושלחהו אל המערכה ועמו צבא רב. יום תמים נלחמו הם לו נכבות שערי סקיא, ובאותו היום אף היו פורצים וכוזזים את הנהי, אלמלא קטל אפולון את בנו האמיץ של מנויטיאוס, וזר טללו רעות רבות לאויביו, (460-456) אלמלא הכריעו בין הדיני הלוחמים והעניק התהילה להקטור. בשל כך באתי כעת כי ביני - לו אך תהיה נכון להעניק לבני שלי קצרה-דימים מגן וקשה, שריון רגל נאה וכו קרסים להדקו ואף שריון חזה; הן את שיונו אשר היה לו איבר רעו הנאמן, (465-461) כי הוכרע בידי הטרואנים; והוא על הארץ ישכב ומר עליו לבו."

ענה לה נכה-הרגליים המהולל: "אורי עוז! אלינא תהא נפשך חביבה בעבור דברים אלה. הלוואי יכולתי להצפינו הרחק מן המיות הכאוב, עת תבוא עליו גזרת הגורל הנוראה. (470-466) אולם יהיו גם יהיו לו כלי-נשק נאים, ומי מהמוני האדם אשר עיניים לו ויראה, יעמוד משתאה למולם."

כן אמר; עזבה שם והלך אל מפתחו; כיוונם אל האש וציווה להם מלאכתם. עשרים מפותים נפחו כולם בכורי ההיתוך (475-471) ופלטו משבי רוח טובה בכל עוצמה נדרשת: פעמים לצדו נשבו עת עמל בחריצות, פעמים שקטו - הכול כפי רצון הפיטוסטוס וכעמלו במלאכה. השליך בכבשן נחושת קשה ובדיל, זהב יקר ערך וכסף; אחריכך (480-476) הניח את סדנו הגדול על כנו, אחז בידי האחת פטיש אדיר ובשנייה אחז מלקחיים.

עשה ראשית המגן, גדול וחזק, ועיטרו מכל עבר; מסגרת התקין לו, בוהקת ומפיקה נגהות, שלוש שכבות לה, ורצועת המגן כסופה

הוא הכיר האחד קבל עם ועדה כי נתן פדיון הנפש במלואו, אך החיס השני קבלתו כל עיקר. (501-505) והנה איוו השניים כי ימשיכ בניניהם הבורד משפט צדק. הריע העם לשניהם, אלה קיחד האחד ואלה את יריבו. עצרו כרוזים בעד ההמון, וישבו להי הנה במעגל קדוש על אבנים מהוקצעות, אוחזים בידיהם את שיכטי הכרוזים רמי-הקול. (506-510) עם אלה יקומו ממקומם ויהי משפטם, כל אחד כפי תורו. ובתווך בניניהם הונחו שתי כפריי-הב. להעניק לבורד אשר ייטיב מכולם לחרוץ דין מישרים.

אך את העיר השנייה כיתרו שני צבאות, נשקם מפיק נגוהות, וישילו עליה מצור. עצות שתיים נשאו הן בעיניהם: (511-515) היריבו את העיר או יחלקו שללה שווה בשווה עם תושביה - כל אצותיה החבוים במצודה הנהדרת. אך אלה לא אמרו עריין להכנע, כי אם עטו נשקם למארכ. ניצבו נשיהם היקרות וילדיהם ורכים, הגנו על חומות העיר ועמם אף גברים אשר באו בחיק השיבה. (516-520) יצאו לוחמי העיר ובראשם אָרס ופֶלְסִי-אֶתְנֶה, שניהם כוהב עוצבו וחזוכים בגדיהם; יפים ואדירים היו בנשקם, כיאה לאלים שניים, ודמותם ניצרת לכל עין, אך דמויות הלוחמים חתם קטנות מהם. משהגיעו אל מקום מארב מתאים לידם - (521-525) על-ידי נהר, הוא מקור מים לכל בהמות המרעה - ישבו שם חמושים בנחושת נוצצת. מינו אז שני סיירים, וישבו אלה הרחק ממחנה הצבא, מצפים לבוא ערדי צאן ובני-בקר עקומי קוניים. עד מהרה הגיעו העדרים ועמם רועים שניים, (526-530) אשר הנעימו זמנם בניגנת חליליות וכלל לא נתנו דעתם למעשי נכלים. אך הסיירים הבחינו בהם בעוד מועד וסערו עליהם; חיש כיתרו את ערדי הבקר ואת הככשות הצחורות בעדיהן הנאים, הפרידו ובורדו אותם, ואת שני הרועים הרגו. והנה, מששמעו צבאות האויב את רעש ההמולה הגרולה אצל העדרים, (531-535) והם עודם יושבים במקומות אסתם, מיד עלו על סוסיהם קלי-

האור פניו עיטר הוא ברוב עיטורים, יצרם כדעת ובהשלם. יצר על פניו את הארץ, את הרקיע והים, את השמש אשר העוטרות לרקיע ככתר: הפליאדות וההיאדות ואוריון האדיר, וכן את הרובה הגדולה, אשר יכונה בשם 'עגלה', סובבת על מסלולה העגול ומתבוננת באוריון, היא לברה לא תטבול במימי אוקאנוס.

עשה שתי ערים נאות, מושכות בני-אדם יודעי-שפה. (491-495) באחת - טקסי נשואין ומשתאות, כלות תצאנה מחדריהן לאור לפידים בווערים ותוכלנה ברחבי העיר, וישמעו ניגוני חתונה ושיריה. יצאו נערים במחולות, סכבו ורקדו לצלילי חלילים ומתרי נבל; עמדו הנשים (496-500) משתאות, אישה ורעותה ניצבו על מפתן הבית. והנה נתקהל העם ונאסף אל כיכר השוק - שם פרצה מריבה: שני אנשים ניצים בעבור כופר נפשו של אדם, כי נרצח

8 המגן שמכין הפיסטוס עגול הוא ופניו מעוטרים במעגלי עיטורים. מן המרכז כלפי חוץ, כדלקמן: טבור המגן - ארץ, ים וגרמי השמים (שורות 483-489); מעגל ראשון - שתי הערים (שורות 490-540); מעגל שני - תמונות מחיי איכרים (שורות 541-572); מעגל שלישי - מרעה הבקר והצאן, מחולות (שורות 573-606); שולי המגן ומסגרתו - הנהר אוקאנוס (שורות 607-608).

9 וכימה ותקרי תקן. אם כי אין הסכמה ברורה בעניין, נהוג לפרש כי עש הוא מערכת הכוכבים המכונה 'הרובה (העגלה) הגדולה', כסיל - אוריון וכימה - פליאדות. עיינו גם בפירוש 'דעת מקרא' לפסוק זה, עמוד ע', הערה 8, וכן עמוס ה, ח.

10 במקור: Ἀρκτων - רובה. הרובה הגדולה סובבת את קוטב השמים הצפוני ואינה יורדת מתחת לקו האופק (לעיני צופה עתיק הנמצא באיוניה ובאסיה הקטנה). על כן נאמר להלן כי 'לא תטבול במימי אוקאנוס'.

הרגל, יצאו לדרך והגיעו חישימהר ליעדם. שם ניצבו ונלחמו מלחמתם על גדות הנהר, הכו איש את אחיו בחניתות שחוריתן נחושת. וכיניהם השתוללו מריבה והמולה וגורל המות הנורא, (536-540) לוכד אדם חי שנפצע זה עתה, וכן את מי שלא נפצע ופעמים את המת – יגדרנו ברגליו במהומת המלחמה; וגלימתו אשר לכתפיו נאדמה מדמי הגברים.¹¹ התכתשו ונלחמו, ככניי אדם אשר נשמה באפם, והיו סוחבים את גופות החללים אלה מאלה. (541-545)

שלוש פעמים נחרשה. רבים החורשים בשדה, מובילים את צמרי הבקר ומפנים אותם אנה ואנה; עת השלימו פנייתם והגיעו לקצה השדה, ניגש אליהם גבר אוהז גביע יין מתוק־כדבש, (546-550) חש הוא אחריהם לתתו בידם; והם שבו, הסתובבו בתלמים, כמהים להגיע לקצה השדה שאדמתו עמוקה. ותשחר האדמה מאחוריהם, כי נדמתה לאדמת חריש ואם גם כזהב יצקה האל – מה נפלאה יצירתו!

הוסיף ויצר אחוזת מלך, ובה איכרים (551-555) עמלים בקציר, חרמשים חדים בידיהם. ותפלגה השיבולים ארצה אחת אחר רעותה בנתיב קצירתם, והיו מאלמי האלומות מאגדים אותן לצרוות חבבלי קש. שלושה מאלמים ניצבו שם, ונערים מאחוריהם אוספים השיבולים, חובקים אותן בזרועותיהם ונושאים (556-560) האלומות הלוך ושוב. ובקרבם עמד המלך, אוהז שרכיטו דומם, ניצב שם בניד ולבו צוהל. במרחק עמלו כרוזים והתקינו סעודה תחת עץ אלון, זבחו פר גדול והיו עסוקים בהכנת הבשר, ותזרינה עליו הנשים גרגירי שעורה לבנה כשפע ותערוכנה את ארוחת האיכרים. (561-565)

11 כלומר, גלימתו של גורל המוות, המוצג כאן כאלוהות אלגורית (כרוגמת מריבה והמולה בשורה 535).

האלות ענבים שחורים, והיו אלה נתמכים על שבכות־כסף ויכסו את כלן. כיתר את הכרם כתעלה, אשר אותה יצק מזגוגית כחולה, וכיל לה הקים גדר עשויה בדיל. שכייל בודד היה, הוא המוליך אל זה הכרם (566-570) וכו יפסעו הכורמים בדרכם לבצור הענבים בעתם. עלמות בתולות וכחורים נשאו הפרי המתוק־כדבש בסלי עבים ועלו במשובת נעורים. ובקרבם, בתווך, נער פורט עלי נבל טניציליל, ברוך וכחן, ולנגינתו מנעים הוא זמירות, שר קינה¹² בקולו הערב; וקהל מרעיו באים עמו, רוקעים כאחד במליהם, מרגנים בקולם ומדלגים בצעדי מחולות.

הוסיף ועשה עדר בקר ישריי־קרניים; הפרות, מעשה זהב וכדיל, ניטות ונחפזות מן החווה אל המרעה, (576-580) ליד נהר הוומה ובסביבות קנייסוף הנעים ברות. זהובים היו הרועים אשר פסעו לצד בקרבם, ארבעה במספר, ועמם באו אף תשעה כלבים זריזי־תללים. והנה שני אריות איומים תפסו שור רם־געייה בין ראשוני הבקר, גדרו אותו והוא נוהם בקול עמוק, (581-585) ויבואו אחריו הבחורים וכלביהם. אך צמד האריות קרעו את עורו של הפר הגדול, טרפו את קרביו וידרו מדמו השחור. שווא ניסו הרועים להבהילם וישסו בם את כלביהם המהירים; אך אלה נרתעו מן האריות ולא נשכו אותם, (586-590) כי אם קרבו אליהם עד מאוד ועמדו, נובחים וחומקים מפניהם.

הוסיף נכה־הרגליים המהולל ועשה כר מרעה נרחב בעמק נאוה, שמה תבואנה בנות־הצאן הצחורות; את מכלאות העדר עשה, וכן בקתות רועים מקרות וגדרות צאן ובקר. וכיד אמן עיצב נכה־הרגליים המהולל רחבת מחולות; (591-595)

12 במקור: λίων ... ἀείδε, כלומר, "שר את (שירו של) לינוס" – הוא משל לקינה. לינוס המוזיקאי קרא תיגר על אפולון בשירתו ועל כן הרגו האל. "שיר לינוס" הוא, אם כן, אות אבל על מותו. ראו גם הרודוטוס, היסטוריה, ספר שני, פרק 79, שם ניתן הסבר שונה.

דומה הייתה היא לאותה הרחבה אשר לפני, בקנוסוס הרחבה, עשה יִדְּלוֹס עבור אַרְיֶאדְנָה יפת־התלתלים. עלמים ועלמות יקרות־מוהר יצאו שם במחולות, אחוים אלה את אלה בפרק היר. לבשו העלמות בגדי פשתן קלילים, והעלמים עטו כותנות, (596-600) מארגי־תפארת, ממורקות בשמן זית ובוהק ערין להן. העלמות – זרים נאים לראשן, והעלמים – חגורות כסף סביב מותנם ופגיונות זהב נתלים עליהן. פעמים חגו במעגל, רגליהם קלילות ולמורות־מחול, כגלגל־היוצרים אשר יבדקוהו הקרד, (601-603) ישב ויטבכו בכפותיו, יראה אם ינוע; ופעמים אצו בטורים, אלה מול אלה. התאסף הקהל ויעמדו המונים סביבם, נהנים מן המחול הענוג; ויבקרבם משורר אלוהי נתן קולו בשירה, פורט עלי נבל,¹³ והנה להטוטנים שניים, (606-610) הראשונים בריקוד, סבבו ביניהם והיו משתוכבים בתווך.

הוסיף ויצר את נהר אוקאנוס האדיר והאיתן, נתנו בשוליים והיה הוא מסגרת למגן, מעשה אומנות ומלאכת מחשבת.

אחר שעשה את זה המגן, גדול וחזק, חישל עבורו שריון חזה, רב בוהקו מבוהק אש ולהבות; (611-615) עשה עבורו קסדה כבדה, הולמת לרקותיו, יפה ומעוטרת, וממעל הוסיף לה רעמת זהב; אף שריון רגל התקין לו מבדיל רך וגמיש.

נהג סיים נכה־הרגליים המהולל את מלאכתו, עשה כלי הנשק כולם; נשאם אז והניחם לפני אמו של אַכִּילֵס. (616-617) כנף זינקה היא, אצה במורדות אולימפוס המושלג ובאמתחתה הנשק הנוצץ, מעשה ידיו של הִפִּיסְטוֹס.

¹³ משפט זה (במקור, המשכה של שורה 604 ותחילתה של 605) אינו מופיע בכתבי היד של האיליאדה, אולם יש עורכים המוסיפים אותו לטקסט על־סמך עדותו של אֶתְנֵיאֹס (V Deipnosophistai, 181c-d) הטוען כי אריסטרכוס פסל משפט זה והרציאו.

ספר תשעה עשר

(5-15) יעודה אאוס זהוכת־המלכוש מזרמי אוקאנוס למען תביא אהר לבני־אלמות ואנוש; ותטיס הגיעה אל הספינות ובאמתחתה התננת מעם האל. מצאה את בנה יקירה רוכן על גופת פֶּטְרוֹקְלוֹס, סיפו ומיליל וסכיבו רעיו הרבים (6-10) ממרדים בככי. ניצבה היא בקדם, הנהדרת באלות, אחזה את ידו כחזקה, אמרה דכריה וקראה: "ילדי שלי, הבה נניח לו וישכב, ואם גם דואב לבנו, כי סוף דבר – ברצון האלים הוכרע. אך אתה קבל־נא את כלי הנשק המהוללים מעשה ידי הִפִּיסְטוֹס, (11-15) הדרורי־חן, וכמותם לא עשה עוד אדם לכתפיו."

כן דיברה האלה והניחה הנשק לפני אַכִּילֵס. הרעישו מכלול הכלים המעוטרים לתפארה. חיל ורעדה אחזו בכל המִיְקִמְדוֹנִים, איש לא העז להישיר מבטו אל זה הנשק, כי אם נרתעו. אולם אַכִּילֵס (16-20) הביט בכלים ועלתה בו חמתו ביתר שאת, היו עיניו ורשפות אימים תחת עפעפיו ובוהקות כשלהבת אש. נטל בידיו את מתנות האל הנהדרות ושמוח בלבו. והנה, משעלזה נפשו כי חזה בכלים מעשה יד אמן, מיד פנה אל אמו במילים בנות־כנף ואמר: (21-25) "אמי שלי, אמת זה הנשק אשר העניק לי האל מעשה בני־אלמות הוא, לא יוכל אדם בִּתְמוּתָה לעשותו. אל־נא עתה ואתחמש. אולם חרד אני נוראות פן יעוטו ביתיים הזוכים על